

Chotíkov

Kraj: Plzeňský

Správní obvod: Nýřany

Nadmořská výška: 398 m n. m.

Počet obyvatel: 1 309

Adresa URL: www.chotikov.eu

Okres: Plzeň-sever

GPS souřadnice: 49.792944N, 13.317664E

První pís. zmínka: 1344 (682 let)

PSČ: 330 17

Historie obce Chotíkov

Vesnice Chotíkov byla založena na soutoku dvou pramenných větví potoka na úpatí vrchu Drsníku (nyní Krkavec, 504 m n.m.), z hlediska potřeb raně středověkého zemědělství ve značně vysoké a málo úrodné poloze. Tento fakt vede k domněnce, že Chotíkov nevznikl v počátečních fázích slovanského osídlování Plzeňska, ale až v době vrcholné kolonizace české země, někdy ve 12. či spíše ve 13. století. Tehdy totiž zlepšené klimatické podmínky a nově zavedené zemědělské postupy dovolily s úspěchem pěstovat obilí i v extrémních podmínkách na místech vykloučených lesů. Z Čech se tehdy obilí dokonce vyváželo do okolních zemí a feudálové se snažili osídlit a využít všechny své pozemky, jen trochu příhodné k obilnářské produkci.

Jméno vsi Chotíkova vzniklo z výrazu Chotíkúv, tj. majetek, nejspíše dvůr. Jméno Chotík bylo domáckou zkratkou složených osobních jmen, jako byla například jména Chotěbor nebo Chotěmír. Pravděpodobně šlo o lokátora, tedy schopného člověka, pověřeného velkým feudálem - podnikatelem, aby na jeho pozemcích založil novou vesnici. Za svou práci pak získal část nově vykloučené půdy do svého vlastnictví. Z těchto lidí se pak ve středověké společnosti vydělila vrstva svobodníků, z nichž někteří opět upadli do poddanství, ale někteří se stali příslušníky nižší šlechty, vladyky či zemany. O tom všem se nám však nedochovala sebemenší písemná zmínka. Výše popsané založení Chotíkova je pouze hypotézou, vzniklou na základě analogií z jiných vesnic, o jejichž vzniku jsme lépe zpraveni.

Od vlastního fyzického založení vsi Chotíkova k první písemné dochované zmínce uběhlo mnoho desetiletí, možná i století. Majetkové poměry ve vsi se za tu dlouhou dobu jistě velmi změnily a mladší písemnosti nám je nedovolují zrekonstruovat. Prvním dochovaným dokumentem, týkajícím se Chotíkova, je až latinská listina z 25. června 1344. Touto listinou se Sezema z Vrtby spolu se svými syny Peškem a Sezemou zavázali vyplácet klášteru v Plasích dvě kopy českých grošů ročně, jednu vždy na sv. Havla a druhou na sv. Jiří. Jednu kopy grošů určil Sezema z Vrtby na modlitby za zdraví své a svých potomků a druhou na modlitby za duši své zemřelé manželky Margarety, pohřbené ve jmenovaném klášteře. Plat mohl být zrušen jen v tom případě, zaplatil-li Sezema nebo jeho potomci klášteru najednou 20 kop grošů. Stálý roční poplatek měli klášteru dávat Sezemovi poddaní ve vsi Chotíkově (v originálu je Chotíkov zkomoleně označen jako „Gothycaw“).

Sezema z Vrtby (hrad Vrtba stával jihozápadně od Dolní Bělé) tak převedl peněžitou feudální rentu, odváděnou chotíkovskými poddanými do té doby jemu, na klášter. V uvedené listině nenazývá Sezema Chotíkov svou vesnicí, jak by to patrně učinil v případě, kdyby mu ves náležela celá, ale mluví pouze o svých poddaných ve vsi Chotíkově. Z toho můžeme soudit, že mu patřil jen díl vsi, několik

poddaných. Možná je získal spolu s hradem Kyjovem, který stával nad potokem mezi Chotíkovem a Malesicemi; když však Sezemův syn Pešek roku 1365 prodal hrad Kyjov klášteru v Kladrubech tvořily jeho panství pouze Malesice. Pravděpodobnějším se teda zdá, že Sezema z Vrtby získal poddané v Chotíkově (možná i s vladyským dvorem), sňatkem s Margaretou, která mu majetek přinesla věnem. Podle některých historiků totiž Margareta pocházela z rodu chotíkovských vladyků. Jak dlouho vycházel z Chotíkova plat pro plaské cisterciáky a dokdy zde měli majetek páni z Vrtby, není známo.

Podle seznamu papežských desátků existoval v roce 1352 v Chotíkově farní kostel. Mohl stát již mnoho let před tímto datem a možná jej při svém poplužním dvoře dali postavit vladykové z Chotíkova. V letech 1370 - 1376 zde vykonával patronátní právo (tj. rozhodoval o tom, kdo se v Chotíkově stane farářem) plzeňský měšťan Mikuláš, syn Miloslavův. Patronátní právo úzce souviselo a držbou a patron byl tedy zároveň majitelem Chotíkova nebo alespoň jeho větší části. Plzeňský měšťan Mikuláš (nebo snad i jeho otec Miloslav) získal možná majetek v Chotíkově od pánů z Vrtby a nejspíše zde měl mimo poddaných také poplužní dvůr bývalých chotíkovských vladyků. Mikuláš svůj majetek někdy po roce 1376 prodal, neboť při další presentaci zdejšího faráře roku 1394 je jako patron uveden plzeňský měšťan Ebrzvin, „pán na Chotíkově“. Mikuláš z Chotíkova držel roku 1410 Chválenice jižně od Plzně. Zdá se, že jde o Mikuláše syna Miloslavova. Tehdejším běžným zvykem totiž bylo přijímat predikát podle statku a užívat jej, i když už byl příslušný statek v majetku někoho jiného. Ze stejného rodu pocházel nejspíše i Václav z Chotíkova, který měl roku 1432 dům v Plzni.

Jak se zdá, měšťan Ebrzvin po nějaké době prodal svůj majetek v Chotíkově bohaté plzeňské rodině Pabiánků, která vlastnila v okolí Plzně několik dalších statků. Pabiánkové byli horlivými vyznaváči Husova učení a příslušníky reformní strany. Farář Mikuláš Mnišík asi sdílel názory patrona a patrně z toho důvodu byl roku 1417 ze svého úřadu odvolán samotným arcibiskupem. Nového faráře do Chotíkova presentoval Jindřich z Elstrberka se souhlasem Tůmy Pabiánka z Plzně. Není pravděpodobné, že by Jindřich z Elstrberka měl v Chotíkově nějaký majetek. Byl mocným pánem (jeho rod pocházel ze Saska) a v té době mu patřil hrad Planá s městem a panstvím a také město Žlutice s hradem. Byl dobrodincem katolické církve, bohatě obdarovával kostely na svých panstvích a za náboženských bouří po Husově smrti byl jedním z předních úřadů panské katolické jednoty v Plzeňském kraji. Byl nejspíše pověřen arcibiskupem, aby dosadil do Chotíkova řádného kněze a právoplatnému patronátnímu pánu Tůmovi Pabiánkovi nezbylo, než souhlasit. Nový farář brzy zemřel a v roce 1419 dosazoval dalšího faráře do Chotíkova již Elstrberk sám. Pabiánka odtud pravděpodobně vypudil. Za husitských bouří Jindřich z Elstrberka neúnavně bojoval proti kališníkům a od csaře Zikmunda za to dostal do zástavního držení kladrubský klášter a jeho majetek, tedy i Malesice s Kyjovem, k nimž pravděpodobně Chotíkov připojil. Zemřel roku 1426 a hned tohoto roku se Pabiánek opět zmocnil Chotíkova a dosadil si sem svého faráře. Do úřadu jej měl uvést plzeňský farář, ale v zápise je poznamenáno, že do Chotíkova není bezpečného přístupu. Nebylo se co divit, vždyť plzeňští katoličtí měšťané roku 1421 Pabiánkům vypálili jejich tvrz ve Štěnovicích. Při presentaci faráře roku 1426 je Tůma Pabiánek nazýván „seděním“ na Chotíkově. Patrně tedy žil alespoň v té době v chotíkovském poplužním dvoře, jehož budova a zdi skýtaly určité bezpečí před útoky nepřátel. Nový farář byl do Chotíkova jmenován Tůmou Pabiánkem knězem a jeho synem Tomáškem z Plzně. Podle toho lze soudit, že se stal husitským kazatelem. Zprávy o chotíkovské faře pak umlkají. Je možné, že zanikla v bouřlivém 15. století, nebo přetrvala jako fara utrakvistická (podobojí) a zanikla až ve třicetileté válce. Chotíkovský kostel Povýšení sv. Kříže se stal filiálním k malesické faře a posléze hrozil sesutím. Byl proto roku

1828 uzavřen a na jeho místě v letech 1834 až 1835 vystavěn od základu kostel nový. Fara byla v Chotíkově obnovena až roku 1906.

Ale vraťme se do středověku. Pabiánek řečený Niger (tj. Černý) zapsal roku 1444 plzeňskému faráři plat 40 grošů na svém poddaném Václavu Vaječnickovi v Chotíkově za zádušní mše a za svou matku, paní Annu. Pabiánkům náležel Chotíkov až do roku 1459 a od nich jej asi koupil Markvart u Úlic, kterému Chotíkov patřil v letech 1460-1484. Možná, že zpočátku sídlil v Chotíkově, ale v letech 1476 a 1484 se Makvert z Úlic nazývá seděním na Příšově. Zdá se, že z Chotíkova přesídlil na sousední Příšov a že Chotíkov posléze odprodal. Kdo byl majitelem Chotíkova po roce 1484 není známo, ale zdá se, že byl opět rozdělen, netrvalo-li ovšem ono rozdělení za starší doby a skupé prameny ho nezachytily. Někdy před rokem 1498 totiž koupila Malesice bohatá plzeňská měšťanka Anna Šafránková z Poutnova, která roku 1503 odkázala tvrz, poplužní dvůr a ves Malesice, pustý hrad Kyjov, kmetci (tj. poddanské) dvory v Chotíkově a další zboží Slaviborovi Prackovi ze Svinné a bratrům Jiříkovi Benešovi a Štěpánovi Junišům z Poutnova. Jak je vidět, patřila k Malesicím jen část Chotíkova. Jiná část Chotíkova byla prodána roku 1505, asi ke Křimicím, neboť toho roku se dozvídáme, že poddaný Strýček z Chotíkova byl dlužen jednomu z plzeňských měšťanů a jako jeho ručitel vystupoval pan Točník, majitel křimického statku. Roku 1517 zase plzeňský měšťan dlužil peníze chotíkovskému poplužníkovi (tj. správci poplužního dvora). Z toho vyplývá, že tehdy vrchnost na chotíkovském dvoře nesídlila. Okolo roku 1520 prodali Jan a Petr z Kokořova Václavovi Točnickovi z Křimic další část Chotíkova. Jak ji nabyli není známo. Roku 1544 přikoupili Junišové z Poutnova k Malesicím dalších 8 poddaných v Chotíkově, kteří se jmenovali: Beneš Peška, Mikuláš Prdel, Jan Kovář, Vondra Švehla, Copr Plaveský, Pavel Bláha Kotora a Jan Jaušnar. Synovci Štěpána Juniše z Poutnova se dělili o majetek roku 1550, Jiříkovi Malesickému z Poutnova se za díl z malesického zboží dostal Červený Hrádek, část Vochova a 17 poddaných v Chotíkově. Vyskytují se mezi nimi poddaní přikoupení k Malesicím roku 1544 a dalších 11 lidí, poddaných k Malesicím již z dřívějších dob. Několik z nich má už jména německého původu. Před rokem 1565 získal Jiřík Malesický po svém bratru i Malesice a opět k nim připojil Červený Hrádek s částí Vochova a Chotíkova.

V průběhu 16. století vykristalizovalo majetkové rozdělení Chotíkova na tři části. Nejlépe jsme zpraveni o malesickém dílu tvořeném 17 poddanými, počet poddaných na křimickém dílu neznáme. Třetí část, chotíkovský poplužní dvůr, koupili patrně roku 1543 Markvartové z Hrádku, majitelé statku a tvrze Nekmířa později i panství hradu Bělé. Snad před koncem 16. století získali chotíkovský dvůr Strojeticí, držitelé Tlučné a později i Křimic. Několik desetiletí potom byl Chotíkov rozdělen jen na dvě části, na malesickou a na křimickou. Jan Jindřich Strojeticí, syn Anny rozené Úlické z Plešnic, zemřel roku 1646 a podle neověřené zprávy koupili chotíkovský dvůr roku 1645 Úličtíz Plešnic. Zřejmě zde hrály sou úlohu příbuzenské vztahy. Dvůr byl potom krátce držen k jejich statkům Úlicím nebo k Plešnicím.

Majetkové poměry v Chotíkově podává přehledně až berní rula (první soupis poddaných, jejich půdy a majitelů panství a statků pořízený k daňovým účelům v roce 1654). Největší část Chotíkova, 17 poddaných usedlostí, patřila k rytířskému statku Malesice, ale 11 z nich bylo označeno za pusté. Ke křimickému panství kněžny z Brandeburku patřilo v Chotíkově 8 poddanských usedlostí, z nichž 3 byly pusté. Třetí díl Chotíkova, označený jako rytířský statek Chotíkov, tvořený třemi poddanskými usedlostmi, z nichž dvě byly pusté, náležel Kateřině Juliánské „Myllerové“.

Vrchnostenské pozemky a poplužní dvory nejsou berní rulou zaznamenány, neboť byly od daní osvobozeny,

Je však jasné, že chotíkovský poplužní dvůr patřil majitelce samostatného statku Chotíkov. Z berní ruly, pořízené 6 let po ukončení třicetileté války, jsou patrné válečné útrapy - více než polovina usedlostí ve vsi zůstávala stále ještě zpustlá a podobně postižen mohl být i poplužný dvůr. Za třicetileté války mohla zaniknout také zdejší fara (viz.výše). Podle největšího znalce českých hradů, zámků a tvrzí, historika Augusta Sedláčka, bylo v Chotíkově vystavěno panské sídlo teprve v 17.století a bylo podle tehdejšího zvyku nazýváno tvrzí. Zdá se, že nejhodnějším obdobím pro stavbu panského sídla byla právě doba po skončení války. V té době si již tvrz nemůžeme představit jako pevnůstku chráněnou valy a příkopy. Pravděpodobně šlo jen o rozšíření a přestavbu dosavadního obytného stavení správce dvora na venkovský barokní zámeček. Stavení bylo nejvýše jednopatrové, možná jen přízemí, a tak jako v mnoha podobných případech bylo součástí vrchnostenského dvora. Stavebníkem mohla být Kateřina Juliána Myllerová, která je snad totožná s plzeňskou měšťankou Kateřinou Myllerovou zemřelou roku 1666.

Dalším majitelem samostatného statku Chotíkov a tedy i možným stavebníkem zdejšího panského sídla byl Václav Rudolff z Treuenfelsu. Tento plzeňský měšťan byl městským písařem, získal hodnost magistra filosofie, byl městským radním a nakonec plzeňským primátorem. V roce 1660 byl císařem Leopoldem povýšen do šlechtického stavu a udělen mu erb (v jedné polovině štítu orlice, v druhé lev). Poté začal bohatý Rudolff kupovat statky v okolí Plzně a jako první koupil zřejmě Chotíkov. Dokládá to nápis na zvonu chotíkovského kostela, který byl roku 1662 přelit nákladem patrona Václava Rudolfa z Treuenfelsu a jeho manželky Doroty. Toho roku však koupil Rudolff také statek Červený Hrádek a v roce 1664 k němu připojil svůj majetek v Chotíkově. Samostatný statek v Chotíkov tak přestal existovat. Později přikoupil Rudolff ještě statek Čemíny a roku 1668 se psal seděním v Čemínech, Chotíkově a Hrádku. Zemřel v roce 1670 a majetek po něm zdědila vdova - roku 1672 uzavřeli v Plzni sňatek Michael Brantl ze vsi Chotíkova a Anna dcera Jana Kanczle, oba poddaní paní Doroty Rudolfové. Roku 1673 či 1674 byl stateček Chotíkov (Gutl Kotticken) přikoupen k Malesicím. Rozdělení Chotíkova na dva díly, na větší malesický s panským dvorem a na menší křimický, pak zůstalo nezměněno až do konce patrimoniální zřízení. Vzrůst Chotíkova umožnilo zrušení nevolnictví patentem císařem Josefa II. roku 1781. Poddaní se pak mohli volně stěhovat a v roce 1838 patřilo ke statku Malesice v Chotíkově již 46 domů, filiální kostel Pozdvížení sv.Kříže, ovčín a panský dvůr, ke křimickému panství příslušelo 19 domů. Revoluce v roce 1848 znamenala konec feudálního zřízení. Byla zrušena robota (z níž se ovšem poddaní museli vykoupit) a práce na pozemcích příslušných ke dvoru malesického velkostatku byla nadále vykonávána za mzdu. Do roku 1850 byly reformy dokončeny. Veřejná správa je z patrimonií (panství a statků) přenesena na nově vzniklé obce a okresy, z poddaného se stává občan, místo panského rychtáře řídí život vsi volený starosta. Tím bychom mohli středověké dějiny Chotíkova ukončit. Historie Chotíkova je v mnohých místech mezerovitá a neúplná a často musela být postavena jen na pravděpodobnostech a domněnkách. Je to způsobeno především charakterem dochovaných a vypublikovaných písemných pramenů. Některé otázky tak zůstávají i nadále otevřené, jako například majetkové přesuny v Chotíkově v 16. století, nebo osudy chotíkovské tvrze v areálu bývalého panského dvora. Historická věda se však neustále vyvíjí a tak další bádání v archivech, stavebně-historický průzkum dvora či archeologické nálezy učiněné při zemních pracích snad středověké dějiny Chotíkova ještě zpřesní či opraví. Zcela jistě však nebude hlouběji do minulosti posunuto datum první písemné zmínky o vsi Chotíkově, 25.červen roku tisícího třetího čtyřicátého čtvrtého.

